

A munkásifjúság kulturlehetőségei

Vojvodinánkban még a polgárosulás legnagyobb nekilendülése idején sem alakult ki egy európai értelemben vett kulturélet. Városaink nagy falvak maradtak a provincializmus minden jellegzetességével. A polgári kulturtevékenység, amely a színház, zene, irodalmi és olvasókörok működésében csúcsonyult ki, sohasem vehette le urambátyámos sajátosságát. Kulturköreink leginkább csak a kártya, domino, billiárd otthonai voltak és éppen ezért sokkal jobban illettek volna cégérnek mondjuk a billiárdszalonn, kártyaklub, vagy köpködőotthon címek, a sokkal komolyabban hangzó, de mit sem jelentő eredeti elnevezések helyett.

A kultura fogalma kispolgárságunknál összeházasodott a kitünő szórakozást nyújtó ferblizés fogalmával, vagy egy jó magyaros disznótoros vacsora minden velejáró kellemességével. Így nálunk kulturothont, bő választékra berendezett söntés, vagy kuglipálya nélkül el sem lehet képzelni.

A munkásotthonok ezektől a „kulturális” melléközöngéktől mentesítve vannak. Már csak gazdasági okokból is. Ehelyett itt sokkal őszintébb és komolyabb kulturtörekvésekkel találkozhatunk. A munkásság — és ez természetes — a fejlődéstől, az emberi haladástól, a kulturától várja helyzetének jobbrafordulását. Ezért az itt jelentkező nagy, szinte heves kultura-éhség. A munkásságnál kényszer, a valóságból fakadó kényszer a kultura akarása.

Az erősen lesüllyedt életszínvonal stabilizálódása, a munkásság gondolkodásmódján is érezteti hatását. Kénytelen a holnap, a legközelebbi percek változásvárásainak illúzióiról lemondani és ehelyett egy tartós, de határozott fejlődés vonalába állni és alapos munkával lelkiismeretesen készülni és előkészíteni a nem holnapra várható, de annál biztosabb változást. Ha tehát a munkás tanul, olvas és tanít, azt kényszerből, érdekből teszi. Élete rideg valóság. Egy percre sem vonhatja ki magát ez alól a valóság alól. Gondolkodása, kulturája csakis a realitások határai között maradhatnak. Míg polgárságunk ferblizéssel és jófajta buckaival higitja fel kulturáját, addig a munkás darabosan, nehezen, de annál alaposabban kell, hogy megeméssze.

Nálunk, ahol az ipari munkásság nincsen nagyobb tömegben képviselve, nem lehetett eddig kimondottan munkásjellegű kulturáról beszélni. A régi szakszervezetek fejtettek ki ugyan valamilyenféle kulturamunkát, de ez csak a kis — sőt nyárspolgáriasság színvonalán mozgott. Más minták hiányában a polgárságot kopirozta és ez olyan silány eredményekkel járt, hogy az itteni elnyomorodott kulturigényeknek sem felelhetett meg. Emellett ez a majmolás veszedelmeket is rejtett magában: az osztályjelleg megőrzése

helyett könnyen felébreszthették a munkásban osztályától való szabadulás vágyát. A műkedvelősködés mellett elfeledkeztek arról, hogy a munkásban tudatossá tegyék társadalmi hovatartozandóságát. Csakhamar be kellett látniok, hogy a polgárság utánzása semmi pozitívumot nem adhat, hogy az osztályjellegű nélkülöző kulturmajmolás csak nevestéses örölködéseket eredményez.

Ez a felismerés vezette a vojvodinai munkásifjúságot arra, hogy szakitson az eddigi módszerekkel és kulturmunkájában új utakat keressen. Ebben már nem a polgárság kulturformáinak elérése volt a mozgató erő, hanem az, hogy egy sajátos, a munkásság társadalmi helyzetének és életszínvonalának megfelelő kulturát teremtsen, mely minden erőltettségétől mentes, természetes, egyszerű és világos, komoly és eredményes, mindenekelőtt pedig alapos.

Az ifjúság egyik legfontosabb ujítása a minél szélesebb alapokon való együtműködés, mint a körülmények diktálta egyedüli lehetséges munkamódszer. És ez — amint az eredmények mutatják — fényesen be is vált. Munkarendszerük illetén megváltoztatásával elérték, hogy egyrészt a munkaköröket racionalisan szétosztva és összehangolva egész csomó eddig egyáltalán nem szereplő embert tettek aktívá, lehetővé téve ezzel egy nagyobb káder kinevelését; másrészt megszüntették az u. n. kulturdiktátoroskodást, amely egy-két ember egyéni kulturmunkájából és állandó szerepléséből állt. Addig, amíg csak egyesek játszottak látható szerepet, ezek mintegy kiváltságosaknak tüntek a tömegek szemében és ennek következtében természetesen bizonyos áthidalhatatlan ür volt közöttük. Most azonban, hogy szinte minden ember résztvesz a munkában, közösen, egyszerre épül fel és válik általánossá a kulturtevékenység.

Korántsem jelenti ez azt, hogy a most kialakuló és egyre határozottabb körvonalakat öltő munkarendszer tökéletes produkciókkal jár. Éppen azért, mert ilyen széleskörű, mondhatni laza formákról van szó, nem beszélhetünk magasszínvonalú, kifinomult kulturéletről. Természetes az, hogy mint minden új, nehézségekkel, akadályokkal küzd, de azok az eredmények, amelyek eddig már jelentkeztek arra engednek következtetni, hogy a megkezdett út helyes irányba vezet. A tartalom adva van és a forma idővel majd kikristályosodik a tartalom köré.

Az új szellem leginkább a szubotocai munkásifjúság tevékenységében mutatkozik, Szubotica úgy a munkásifjúság számára, mint szervezési és kulturális lehetőségeire nézve egyaránt centrum.

A szubotocai munkásifjúság kulturmunkája igen sok ágra oszlik. Legjelentősebb és legtartósabb eredményekkel biztat a pár hónappal ezelőtt megkezdett munkásszeminárium. Eddig még sehol a Vojvodinában ehez hasonló intézmény nem működött. A szemináriumban a munkatervtől az előadásokig minden: kollektív munka eredménye. A munkásság széles rétegeinek felvilágosítását, az általános műveltség emelését, valamint a társadalomtudományok ismer-

tetését és terjesztését vállalta magára ez az iskola. Itt nevelődnek azok, akik a munkásság tudományos világszemléletének hirdetői és továbbterjesztői lesznek. Az, hogy a munkaprogramot eddig százszázalékosan teljesítették, valamint a hallgatók kitartása és tanuló kedve mutatja, hogy a szeminárium kitűzött céljainak megfelel. A szemináriumnak kb. nyolcvan állandó és több alkalmi hallgatója van. A tanfolyam természetesen ingyenes. Semmi sem bizonyítja jobban a munkásság tanulni akarását, mint az, hogy ezeken az előadásokon, melyeknek hallgatását nem lehet kötelezővé tenni senki számára, pontosan megjelennek és ugyanolyan lelkiismeretesen jegyzetnek és készülnek el az átvett anyagból. A nehéz munkások sokszor beleizzadnak az írás bonyolult mesterségébe, de azért nem megy el a kedvük és a füzetek ha lassan, nehézkesen is, — megtelnek. Ezekkel az előadásokkal kapcsolatban ujabban vitáestéket is rendeznek, hogy az egyes előadások hiányait kipótolják, kibővítsék.

A kulturmunka másik ágát, a minden vasárnap tartott, szin-padi jelenetekkel tarkított előadó és felolvasódelutánok képezik. Ezek a délutánok általánosan társadalmi, irodalmi, művészi problémák kerülnek megvilágításra. Sok nehézséget jelent a rendezésnek az, hogy ezeknek az előadásoknak ne csak száraz tudományos, hanem egyben szórakoztató jellegük is legyen, hogy ezáltal minél nagyobb számú hallgatót leköthessenek. Ezen előadások, melyek felváltva szerb és magyar nyelven folynak, színességételőőr a szavalókórus, dalárda, műkedvelőgárda, a felolvasók és előadók nagy száma gondoskodik. A vasárnapdélutáni előadások megrendezésében — mondhatni — a szervezett munkásság színe-java résztvesz. Egy egy ilyen előadáson, a szavalókórust is beleszámítva, egyszerre harminc-negyven ember is szerepel mint előadó. Ez persze nagy szervező és előkészítő munkát igényel. A nézők és hallgatók száma (itt is ingyenes a részvétel) átlagosan két-háromszáz. Ez az aránylag kis szám (kb. 3000 szervezett munkás van) annak tulajdonítható, hogy nem áll elég nagy helyiség a rendelkezésre. Még így is sokan kénytelenek kinn a hidegben az ajtóra és az ablakokra kapaszkodva végighallgatni az előadásokat.

A szubotikai ifjúság munkásság kulturviszonyainak ismertetésénél nem hagyhatjuk ki a könyvtárat sem. Ez több mint ezer könyvből áll, de tekintettel arra, hogy az utóbbi időben éppen a szeminárium és a nagy népszerűségnek örvendő vasárnapi előadások nagyban hozzájárultak az olvasási kedv felébresztéséhez — a nagy kereslet miatt ezt a számot állandó vásárlásokkal folytonosan nagyobbitani kell. A könyvek egyötödrésze szerb nyelvű, de ezek éppen olyan arányban fogynak, mint a magyarnyelvűek. A legutóbbi könyvtári kimutatás szerint 4 hónap alatt a könyvtári forgalom az összes könyvek számának kb. a másfélszeresét éri el.

Az irodalmi kör, mely ezt az egész kulturmunkát irányítja, minden egyes szervezett csoportból regrutálódik. Mondani sem kell: a tagok túlnyomórészen az ifjúságból állanak. Ennek a körnek

megbeszélései teljesen nyitlak és bárki, aki részt akar venni rajtok, megteheti észrevételét. Sokszor nagyon is éles kritikák hangzanak el, melyeken senkisé sem sértődik vagy botránkozik meg, ha indokolt. Itt állítják össze az előadásra kerülő anyagot és ha a szükség úgy kívánja, a kör tagjai maguk írják meg a hiányzó szindarabot, vagy verset, amely, ha a tagok előzetes hozzászólásai és bírálatai után megüti a mértéket, betanulásra kerül. Időközönként egy-egy kulturplénomot hívnak össze, melyen az összmunkásság hozzászólhat a munkához és direktívákat, valamint utasításokat adhatnak a kulturmunka további irányára vonatkozóan. Ennek a testületnek nincsenek sem tiszteletbeli elnöke, sem disztagjai. Mindenkinek ki kell vennie a részét a munkából.

A munkásifjúság kulturlehetőségeiről eddig nem is beszéltek. Nálunk még az intellektuel ifjúság nevelésével sem törődtek. Mindazt, amit az ifjúság elért, teljes egészében kitartó munkájának köszönheti. Munkájának és harcának. Mert nemcsak hogy közömbösen vették az új generáció fejlődésének kérdését, hanem egyenesen nehézségeket gördítettek az útjába.

Hogy a szubotocai munkásifjúság sikeresen kiépíthette azokat a kereteket, melyek között megtalálhatja további szellemi fejlődésének lehetőségeit, azt semmi esetre sem kívülről jött segítségnek, hanem egyedül szervezett munkájának tulajdonítható.

Mint közvetlen lendítőerő a munkásifjúság nagytömegű szervezettsége játszott közre. Itt is megmutatkozott az ifjúság erőkoncentrációjának előnye. Ott, ahol lehetőség mutatkozik arra, hogy szervezett egységekbe tömöríthetik az ifjúságot, azt az ifjúságot, amelyben megvan a tanulás és a tudás iránti szeretet, ott beláthatatlan lehetőségei vannak a kulturális fejlődésnek is.

Ha tehát a munkásifjúság szellemi fejlődésének esélyeit mérlegeljük, először is a szervezkedési lehetőségeket kell figyelembe venni. A munkásságnak megvannak a maga gazdasági szervezetei és ezek mindenütt szilárd alapokat nyújtanak a munkásság kulturális kibontakozásának is. A munkásifjúság egységbetömörítését osztályszervezetük könnyíti meg, ezt talán még előnynek vehetjük a haladószellemű polgári ifjúsággal szemben, de semmiesetre sem vehető előnynek az a gazdasági helyzet, amelyben az az ifjúság él s amely a megélhetés nehézségeit és gondjait tereli mindúntalan előtérbe, visszaszorítva minden tanulási kedvet, fejlődni akarást. A haladószellemű polgári ifjúság amellet, hogy a tudás egy haladottabb fokán áll, még gazdasági téren sem küzd olyan sok nehézséggel, mint a munkásság. Ha egyszer ezt az ifjúságot is sikerül egy nagyobb, szervezett egységbe fogni, úgy azok az eredmények, melyek most csak szétszórtan és ritkán jelentkeznek, egy egységes kultúrfront síkján az egész Vojvodinára átalakító, felfrissítő és megújító erővel hatnának.